

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ВІСНИК

Центру комерційного права

Шановні читачі, друзі, колеги!

Перш за все хочу подякувати Вам за увагу до справи, яку дванадцятий рік поспіль здійснює Центр комерційного права, та повідомити приємну новину. Після закінчення проекту «Розвиток комерційного права в Україні» ми отримали грант для виконання другої фази цього проекту, за що щиро вдячні Агентству Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку (USAID).

Протягом чотирьох років хочемо завершити розпочаті раніше, а також просувати нові реформи в напрямках удосконалення законодавства у сфері корпоративного управління, лібералізації бізнес середовища та захисту прав інвесторів. Зокрема, плануємо підтриму-

вати впровадження нової редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», сприяти появі сучасного й надзвичайно потрібного Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», популяризувати ідею створення давно існуючого в світі, але нового для України інституту приватних виконавців, запровадити нові підходи в законодавство про проведення аукціонів та ін. Про деякі із зазначених ініціатив читайте вже у цьому випуску Вісника.

Новим напрямком діяльності стане запровадження ефективної оцінки регуляторного впливу (ОРВ) здійснюваних в державі реформ. Центр наразі проводить базове дослідження існуючої в країні методології та практики ОРВ, на базі якого плануємо розробити рекомендації для подальшого вдосконалення цієї сфери. Більш детально про зміст та значення ОРВ читайте у статті експерта Центру, розміщеній у цьому випуску Вісника.

У межах нового проекту Центр продовжить виконання своїх освітніх та тренінгових програм. Це будуть семінари для суддів господарських судів та урядовців і правова просвіта підприємців.

Про всі наші заходи та досягнення ми інформуватимемо вас на сторінках нашого чотквартального Вісника та на нашому сайті в мережі Інтернет.

Сподіваємося на вашу активність і підтримку.

*Щиро ваша,
Валентина Данішевська,
Директор Центру комерційного права*

Зміст

На шляху до правової держави

Ініціативи Центру комерційного права у світлі дослідження Світового банку «Ведення бізнесу»

Сергій Юргелевич,

юридичний радник Центру 2

Оцінка регуляторного впливу – сучасний інструмент розробки нормативних актів

Юрій Юрченко,

науковий консультант Центру 6

Новини законотворчості

Товариства з обмеженою відповідальністю — що потрібно ринку?

Юрій Воцинар, начальник відділу

розвитку законодавства Центру 8

Наш правничий клуб

Правничий клуб Центру комерційного права продовжив обговорення актуальних правових проблем

Анна Луканіна, помічник директора

з юридичних питань 10

ІНІЦІАТИВИ ЦЕНТРУ КОМЕРЦІЙНОГО ПРАВА У СВІТЛІ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО БАНКУ «ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ»

Сергій Юргелевич, юридичний радник Центру комерційного права

1. Що являє собою дослідження “Ведення бізнесу”

Вже дев'ятий рік поспіль Група Світового банку проводить щорічне дослідження “Ведення бізнесу”, в якому вивчаються норми регулювання підприємницької діяльності, що сприяють або перешкоджають її розвитку у 183 країнах світу¹. В основу дослідження покладено ідею про те, що для здійснення господарської діяльності необхідні чіткі та зрозумілі правила регулювання та інформація про них має бути відкритою і доступною для всіх. Вони мають бути ефективними, тобто забезпечувати захист найважливіших аспектів ділового середовища, не викликаючи при цьому необґрунтованих витрат підприємств.

У звіті наводяться кількісні показники, що характеризують норми регулювання підприємницької діяльності та ступінь захищеності прав власності². Ці показники можуть використовуватися для співставлення умов ведення бізнесу у 183 країнах, а також для аналізу змін з плином часу. Умови регулювання розглядаються з точки зору вітчизняних підприємств, переважно малих та середніх, проводиться аналіз цих умов протягом всього життєвого циклу підприємства:

- заснування підприємства (вимога мінімального сплаченого капіталу; процедури, витрати часу та грошових коштів);
- оформлення дозволів на будівництво (процедури, витрати часу та грошових коштів);
- підключення до систем електропостачання (процедури, витрати часу та грошових коштів);
- реєстрація прав власності (процедури, витрати часу та грошових коштів);
- отримання кредитів (системи кредитної інформації, індекс захисту прав кредиторів та позичальників);
- захист інвесторів (розкриття інформації та відповідальність за правочини із заінтересованістю);
- сплата податків (процедури, витрати часу, сумарна ставка податку);
- ведення зовнішньоторговельної діяльності (документи, витрати часу та грошових коштів);
- примусове виконання договорів (процедури, витрати часу та грошових коштів у зв'язку з вирішенням господарського спору);
- врегулювання неплатоспроможності (час, витрати, частка повернутих коштів).

Зведений рейтинг країни за ступенем сприятливості умов для бізнесу є порівняльною оцінкою результатів кожної з країн за використовуваними показниками порівняно з усіма іншими країнами, включеними до дослідження.

Показники, що використовуються у дослідженні “Ведення бізнесу”, розроблені на основі стандартизованих умов, які передбачають, зокрема, що підприємство є товариством з обмеженою відповідальністю (найпоширеніша організаційно-правова форма) або його правовим аналогом, розташоване в найбільшому центрі підприємницької діяльності країни.

Припускається, що підприємці обізнані з усіма чинними нормами та дотримуються їх (тобто досліджується формальний сектор економіки). Такі припущення надають можливість всесвітнього охоплення дослідження та підвищують співставність даних.

Використовуються два види даних і показників. Один комплекс показників фокусується на ступені захищеності прав власності та захисті прав інвесторів на основі аналізу типових прикладів вирішення проблемних питань відповідно до чинного законодавства. При цьому вищі оцінки присвоюються країнам, в яких діють ефективніші норми захисту прав власності та інвесторів, наприклад більш суворі вимоги до розкриття інформації про правочини із заінтересованістю. Другий комплекс показників враховує вартість та ефективність процедур регулювання, таких як процедури заснування підприємства, реєстрації прав власності та оформлення дозволів на будівництво. На основі аналізу необхідних дій та витрат з точки зору підприємства ці показники враховують кількість процедур³, витрати часу та грошових коштів, пов'язаних із здійсненням тієї чи іншої операції відповідно до чинних вимог. Такі показники передбачають вищі оцінки за спрощення застосування чинних норм, наприклад за організацію заснування підприємства за принципом “єдиного вікна”.

Дослідження проводиться із залученням фахівців у кожній країні — юристів, консультантів з питань підприємницької діяльності, бухгалтерів, аудиторів, представників державних органів та інших фахівців, які регулярно займаються цими процедурами або надають щодо них консультації.

Проте дослідження не є всеосяжним. В його рамках не проводиться аналіз усіх аспектів умов підприємницької

¹ <http://doingbusiness.org/~media/FPKM/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB12-FullReport.pdf>

² Дані наводяться станом на 1 червня попереднього року.

³ Процедурою вважається будь-який контакт підприємства з сторонніми суб'єктами, такими як державні органи

діяльності, а також всіх факторів, що впливають на рівень конкурентноздатності тієї чи іншої економіки. У ньому, зокрема, не розглядаються рівень безпеки, корупція, обсяг ринку, макроекономічна стабільність, стан фінансової системи, кваліфікація робочої сили, якість інфраструктури. Не досліджуються норми регулювання іноземних інвестицій.

Хоча дослідження присвячено якості нормативної бази, у ньому не враховуються всі регуляторні норми тієї чи іншої країни. Воно не ставить за мету аналіз усіх переваг та витрат, пов'язаних з тим чи іншим законодавчим чи нормативним актом для суспільства в цілому.

Це дослідження є своєрідним аналізом на рівень холестерину в артеріях системи регулювання діяльності вітчизняних підприємств. Аналіз на холестерин не дає повної уяви про стан здоров'я людини. Проте він дозволяє визначити значення одного з важливих показників та попереджує про необхідність зміни способу життя, аби покращити не лише рівень холестерину, а й стан здоров'я в цілому.

Дані дослідження дозволяють керівникам приймати більш зважені рішення при виборі варіантів соціально-економічної політики, надають можливість оцінити зміни з плином часу, проводити порівняльний аналіз показників різних країн, а також сприяють розвитку публічних дискусій та посиленню підзвітності та відповідальності.

2. Рейтинги України у дослідженні "Ведення бізнесу"

У таблиці 1 наведені дані щодо рейтингів України протягом 2007 — 2012 років.

Таблиця 1

Показники	2007	2008	2009	2010	2011*	2012
	175 країн	178 країн	181 країна	183 країни	183 країни	183 країни
Заснування підприємства	101	109	128	134	118	112
Оформлення дозволів на будівництво	107	174	179	181	182	180
Підключення до систем електропостачання	-	-	-	-	169	169
Реєстрація прав власності	133	138	140	141	165	166
Отримання кредитів	65	68	28	30	21	24
Захист інвесторів	142	141	142	109	108	111
Сплата податків	174	177	180	181	181	181
Ведення зовнішньоторговельної діяльності	106	120	131	139	136	140
Примусове виконання договорів	26	46	49	43	44	44
Врегулювання неплатоспроможності	139	140	143	145	158	156
Легкість ведення бізнесу (зведений показник)	128	139	145	142	149	152

* У зв'язку з певними змінами у методології (зокрема, включення показника "Підключення до систем електропостачання"), дані 2011 р. були перераховані.

Як видно з таблиці, Україна послідовно втрачала позиції у багатьох сферах; особливо низькими є показники за індикаторами "Сплата податків", "Оформлення дозволів на будівництво", "Підключення до систем електропостачання" та "Реєстрація прав власності". На думку експертів, це пов'язано з браком політичної волі, системного підходу та послідовності при проведенні реформ, недостатніми темпами реформ та низьким рівнем їх імплементації⁴. Слід враховувати, що місце країни в рейтингу залежить не лише від дій її керівництва, але й від того, наскільки швидко запроваджуються реформи в інших країнах.

Покращення можна спостерігати останніми роками щодо відкриття бізнесу (суттєве зменшення мінімального розміру капіталу товариства з обмеженою відповідальністю призвело до підвищення на 16 позицій у 2011 р., а відміна вимоги отримувати дозвіл МВС для виготовлення печатки — на 6 позицій у 2012 р.). Утворення першого приватного бюро кредитних історій на підставі Закону "Про організацію формування та обігу кредитних історій" призвело до покращення показника "Отримання кредитів" на 40 позицій у 2009 р., а прийняття Закону "Про акціонерні товариства" — до підвищення на 33 позиції індикатора "Захист інвесторів" у 2010 р. У 2012 р. на два пункти покращився рейтинг за показником "Врегулювання неплатоспроможності" завдяки прийняттю Закону "Про виконавче провадження" у новій редакції.

У розробці більшості законодавчих актів, які призвели до покращення рейтингів України, активну участь брав Центр комерційного права.

3. Найкращий досвід успішних реформ

У звіті "Ведення бізнесу-2012" до десятки країн з найкращими умовами регулювання бізнесу увійшли Сингапур, Гонконг, Нова Зеландія, США, Данія, Норвегія, Велика Британія, Південна Корея, Ісландія та Ірландія.

У дослідженні також визначені країни, які протягом 2010-2011 років досягли найбільших успіхів у реформу-

ванні регулювання господарської діяльності — Марокко, Молдова, Сан-Томе і Принсіпі, Латвія, Кабо-Верде, Сьєрра-Леоне, Бурунді, Південна Корея, Соломонові Острови, Вірменія та Колумбія.

⁴ <http://www.investgazeta.net/politika-i-ekonomika/sila-voli-162067/>;
<http://bin.ua/news/economics/economic/126061-ukraina-skatilas-v-rejtinge-vb-doing-business-so.html>

Таблиця 2

Показники	Найкращий досвід
Заснування підприємства	Запровадження он-лайн процедур реєстрації
	Наявність «єдиного вікна»
	Відсутність вимоги мінімального капіталу
Оформлення дозволів на будівництво	Наявність систематизованого набору будівельних правил
	Використання погоджень на будівництво, що базуються на рівні ризику будівництва
	Наявність «єдиного вікна»
Реєстрація прав власності	Використання електронної бази даних обтяжень
	Встановлення та дотримання граничних строків для реєстрації
	Надання інформації з кадастру он-лайн
	Наявність прискорених процедур (за додаткову плату)
	Встановлення фіксованих (а не відсоткових) зборів за передачу власності
Отримання кредитів	Запровадження позасудових процедур виконання кредитних договорів
	Розповсюдження даних про позики, розмір яких складає менше 1% від доходу на душу населення
	Розповсюдження як позитивної, так і негативної кредитної інформації
	Можливість загального опису застави рухомого майна одного типу (наприклад, товарних запасів або дебіторської заборгованості)
	Ведення єдиного реєстру обтяжень рухомого майна
	Розповсюдження кредитної інформації від організацій роздрібної торгівлі, установ, що надають торгові кредити, або підприємств, що надають комунальні послуги, а також фінансових установ
Захист інвесторів	Можливість визнання недійсними правочинів із заінтересованістю, які завдають шкоди компанії
	Регулювання затвердження правочинів із заінтересованістю
	Вимога детального розкриття корпоративної інформації
	Можливість доступу до всіх корпоративних документів протягом розгляду спору
	Визначення чітких обов'язків посадових осіб компанії у разі вчинення правочинів із заінтересованістю
	Вимога зовнішньої перевірки правочинів із заінтересованістю
	Можливість доступу до всіх корпоративних документів перед розглядом спору
Сплата податків	Можливість самостійного розрахунку податків
	Можливість подання документів та сплати податків у електронному вигляді
	Встановлення одного податку на одну податкову базу
Ведення зовнішньо-торгівельної діяльності	Використання електронного обміну даними
	Проведення перевірок з урахуванням оцінки рівня ризику
	Забезпечення «єдиного вікна» для подання документів
Примусове виконання договорів	Забезпечення публічного доступу до судових рішень
	Забезпечення функціонування спеціалізованого комерційного суду, підрозділу або судді
	Можливість електронного подання позовних документів
Врегулювання неплатоспроможності	Право дорадчого голосу комітету кредиторів при ухваленні відповідних рішень
	Законодавством встановлені професійні або освітні кваліфікаційні вимоги арбітражних керуючих
	Забезпечення законодавчої бази для позасудового відновлення платоспроможності

Для країн, в яких наразі створені найсприятливіші умови регулювання бізнесу, характерним є широкий та стабільний підхід до регулювання підприємницької діяльності. Найкращих результатів досягають ті країни, які реалізують широкомасштабні програми реформування систем регулювання за багатьма напрямками одночасно. Зростає значення доступу до інформації про регуляторні норми у сфері підприємницької діяльності. Активізація ініціатив щодо впровадження систем “елек-

тронного уряду” дає можливість поширити відкритість та доступність інформації.

У таблиці 2 узагальнюються передові форми та методи роботи у різних країнах світу за тематичними напрямками, що використовуються у дослідженні “Ведення бізнесу”.

У більшості випадків реформи, що здійснюються за тематичними напрямками, які є предметом дослідження «Ведення бізнесу», реалізуються у рамках довгострокової стратегії підвищення конкурентоспроможності національ-

ної економіки, як наприклад, у Кенії, Колумбії та Ліберії. При формуванні програм реформ, що стосуються умов підприємницької діяльності, уряди використовують дані з багатьох джерел та різноманітні показники. Автори реформ враховують потреби чисельних зацікавлених сторін та груп, і всі вони піднімають важливі питання та проблеми в ході дискусій про напрями та завдання реформ. Діалог з урядами щодо інвестиційного клімату, що ведеться Групою Світового банку, сприяє критичному використанню наявних даних з метою прийняття більш точних рішень, недопущенню «зацикловання» на підвищенні рейтингу країни за показниками дослідження «Ведення бізнесу» та реалізації широкомасштабних реформ, що ведуть до покращення інвестиційного клімату.

4. Як ініціативи ЦКП можуть покращити позицію України у рейтингу дослідження “Ведення бізнесу”

ЦКП в рамках своєї діяльності послідовно ініціює законодавчі зміни, спрямовані на вдосконалення регулювання господарської діяльності в Україні. Потенційний вплив таких ініціатив на місце України у рейтингу “Ведення бізнесу” розглянемо на прикладі пропозицій щодо запровадження інституту приватних виконавців та врегулювання аукціонів.

Приватні виконавці. Виконання судових рішень – важливий етап судочинства, без якого сам факт прийняття рішення втрачає сенс, тому залишення проблем їх виконання поза увагою ставить під загрозу мету правосуддя. Однак, до цього часу державою не забезпечено дієвих механізмів гарантування виконання судових рішень, що призвело до негативних наслідків в системі організації виконання судових рішень.

Слід відзначити, що за майже 14 років діяльності державної виконавчої служби⁵ відбулися значні якісні зміни в її діяльності, поступово вдосконалювалось законодавство, здійснювався кадровий відбір працівників органів державної виконавчої служби, однак, як свідчать статистичні показники діяльності цих органів, їхня діяльність все ще не досягає тих показників ефективності, які характерні для розвинених країн, зокрема країн Європейського Союзу. Оцінка ситуації виконання рішень у країні свідчить про існування низки проблем, що негативно впливають на її дієвість.

Зрозуміло, що ситуація у цій сфері залежить і від законодавчої, і від судової гілок влади, проте як показує досвід багатьох іноземних держав (а це більшість країн ЄС), ефективним способом покращення системи виконання рішень є запровадження недержавних форм виконання судових рішень. Пропонується запровадити інститут приватних виконавців, що діятимуть поряд із органами державної виконавчої служби та нададуть стягувачам можливість самостійно вибирати особу, яка здійснюватиме відновлення їхніх порушених прав після прийняття відповідного рішення судом чи іншим уповноваженим органом. За своїм статусом приватний виконавець — це спеціально уповноважена від імені держави особа, на яку покладається виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), визначених Законом України “Про виконавче провадження”.

Деякі з держав (Грузія, Угорщина, Болгарія, Словенія) обрали для себе подвійну модель виконавчої служби, коли поряд із державними виконавцями, виконувати судові рішення може бути доручено приватним, натовість, наприклад, Естонія, Словаччина та Румунія обрали для себе лише один вид виконавців – приватних судових службовців. Перейти до недержавних форм виконання рішень в Україні пропонується поступово, а саме, на

першому етапі запровадити недержавні форми виконання рішень поряд із державною виконавчою службою під постійним контролем з боку Міністерства юстиції України.

Внаслідок створення системи приватних виконавців зменшиться навантаження на органи державної виконавчої служби, що призведе до скорочення їх штатної чисельності, а отже забезпечить скорочення бюджетних видатків. Державний бюджет отримає надходження від сплати податків приватними виконавцями.

Запровадження інституту приватних виконавців позитивно вплинуло на рейтинги Молдови (2012), Македонії (2012), Грузії (2011), Болгарії (2008), Казахстану (2006) у дослідженні “Ведення бізнесу”.

Наприклад, у Македонії запровадження інституту приватних виконавців новим законом про виконавче провадження у 2006 р. призвело до суттєвого скорочення часу на примусове виконання договорів з 509 до 385 днів у 2007 р., а внесення змін до зазначеного закону у 2011 р. скоротило витрати (з 33,1 до 31,1% від суми позову), що вплинуло на покращення як рейтингу “Примусове виконання договорів” з 65 до 60 позиції, так і загального рейтингу Македонії з 34 до 22 місця у звіті “Ведення бізнесу-2012”.

У Казахстані інститут приватних виконавців було запроваджено у 2005 р., що дозволило скоротити час (з 410 до 390 днів) та кількість процедур (з 40 до 36) у звіті “Ведення бізнесу-2006”.

Аукціони. Чинне законодавство передбачає цілу низку випадків, у яких майно підлягає продажу на аукціонах: при продажу майна боржника у процедурі виконавчого провадження (у т. ч. при зверненні стягнення на предмет застави), у процедурі санації або ліквідаційній процедурі, при продажу конфіскованого майна, при продажу та наданні в оренду земельних ділянок державної та комунальної власності тощо. При цьому правове регулювання однорідних відносин, що виникають у процесі підготовки, проведення аукціонів та за їх наслідками, здійснюється у актах різної юридичної сили, що ґрунтуються на різних методологічних і навіть термінологічних засадах. Найгіршим же є те, що існуюче правове регулювання не забезпечує можливості реалізації майна на аукціоні за найвищу можливу ціну, стимулює різноманітні прояви корупції у відповідній сфері, істотно знижує відсоток виконання судових рішень, призводить до порушення права на судовий розгляд протягом розумного часу в розумінні Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (§ 1 ст. 6) тощо.

Водночас необхідність встановлення певних особли-

Це дослідження є своєрідним аналізом на рівень холестерину в артеріях системи регулювання діяльності вітчизняних підприємств. Аналіз на холестерин не дає повної уяви про стан здоров'я людини. Проте він дозволяє визначити значення одного з важливих показників та попереджує про необхідність зміни способу життя, аби покращити не лише рівень холестерину, а й стан здоров'я в цілому.

⁵ Закон України “Про державну виконавчу службу” було прийнято 28.03.1998 р.

востей укладення договорів на аукціоні може диктуватися лише особливостями обороту майна того чи іншого виду, але не підставами, з яких проводиться аукціон. За таких умов існує нагальна необхідність заміни розрізненого правового регулювання відносин, пов'язаних із продажем майна на аукціонах, єдиним законодавчим актом, який створить уніфіковані умови для прозорого продажу майна на аукціоні за максимальну ціну. Видається доцільним також запровадити можливість укладення на аукціонах договорів найму (оренди). При цьому підстави, з яких аукціон проводиться, не мають значення для процедури проведення аукціонів і встановлюються відповідними законами (що регулюють відносини у виконавчому провадженні, у процедурі банкрутства тощо).

Для досягнення визначеної цілі необхідно вирішити наступні завдання:

- створити можливість для участі в аукціоні максимальної кількості зацікавлених осіб;
  - розширити коло майна, яке може бути продане або передане в найм (оренду) на аукціоні;
  - створити систему санкцій, що застосовуватимуться до організатора аукціону у разі порушення порядку його підготовки та проведення;
  - зробити підготовку та проведення аукціону максимально публічними та простими;
  - зміцнити становище покупця майна на аукціоні, тощо.
- Слід виходити з того, що договір на аукціоні укладається в усній формі в момент оголошення переможця. Це

дозволить уникнути багатоступеневості, яка існує зараз при укладенні договорів на аукціонах, істотно спростивши механізм укладення договору і зменшивши ймовірність виникнення спорів. Участь нотаріуса переноситься з моменту укладення договору на момент його виконання продавцем, тобто на момент передання права власності. Після оплати вартості нерухомості нотаріус видає свідоцтво про придбання майна з аукціону, під час вчинення такої нотаріальної дії нотаріус і має пересвідчитись у законності правочину.

Удосконалення регулювання в сфері проведення аукціонів підвищило рейтинги Вірменії (2012), Грузії (2011), Саудівської Аравії (2009) у дослідженні "Ведення бізнесу".

Наприклад, у Саудівській Аравії врегулювання продажу майна на аукціонах у 2008 р. призвело до значного скорочення тривалості процедур банкрутства (з 2,8 до 1,5 року) та суттєвого збільшення коефіцієнту повернення (з 29,3 до 37,5 центів на долар). Це вплинуло на просування країни з 79 на 57 місце у рейтингу "Врегулювання неплатоспроможності" та з 23 на 16 місце у загальному рейтингу у звіті "Ведення бізнесу-2009".

Таким чином, є підстави прогнозувати, що реалізація зазначених ініціатив ЦКП покращить рейтинги України за показниками "Примусове виконання договорів" та "Врегулювання неплатоспроможності", що позитивно вплине на загальний рейтинг легкості ведення бізнесу у нашій державі. •

Оцінка регуляторного впливу — сучасний інструмент розробки нормативних актів

Юрій Юрченко, науковий консультант Центру комерційного права

Одним із напрямів роботи Центру комерційного права в межах чотирирічного проекту «Розвиток комерційного права в Україні (фаза 2)» є інституціоналізація оцінки регуляторного впливу (надалі – ОРВ) нормативно-правових актів. У чому суть цього важливого, але досі недооціненого в Україні інструменту розробки нормативних актів, які завдання він вирішує та які проблеми його запровадження – про це коротко йтиметься в цій статті.

До оцінки нормативно-правових актів і законодавства в цілому існує багато підходів. Сама спроба оцінки, мабуть, з'явилась з появою перших нормативних вимог. Оцінка значною мірою залежить від цілей, які домінують в суспільстві та державі. Саме тому так важко дійти консенсусу та визначити, що є кращим/якісним законодавством. Більшість точок зору щодо цього знаходиться в площині між доцільністю та справедливістю, між нормативним ідеалізмом, зосередженим на юридичній доцільності та техніці, та спробами визначення й врахування інтересів всіх соціальних груп. Оскільки інтереси різних

соціальних груп часто є суперечливими, вибір інтересів, що будуть підтримуватись відповідними нормативними актами, залежить від політики уряду та домінуючих поглядів в законодавчому органі.

Не вдаючись у деталі щодо визначення якісного законодавства, яке є важливим для будь-якої правової системи, необхідно зрозуміти, які кроки складатимуть алгоритм або ж процедуру розробки такого законодавства. Звісно, з названих вище причин процедури також відрізнятимуться. А тому важлива саме процедура, яка дозволить поставити розробку

законодавства в залежність від цілей, які переважають в суспільстві, та уникнути хибних підходів, у тому числі таких, що перебільшують чи применшують роль окремих факторів в нормотворенні. Чи існує алгоритм нормотворчої роботи, який, з однієї сторони, забезпечує економічний розвиток та соціальну справедливість, а з другої — реалізує та захищає права громадян?

Оцінка регуляторного впливу як комплексне явище надає таку можливість — об'єднання багатьох вимог в одному підході.

Для аналізу існуючих підходів до цієї проблеми на практиці використовуються різні терміни: Impact Assessment (IA), Regulatory Impact Assessment, Regulatory Impact Analysis (RIA), які перекладаються як «оцінка регуляторного впливу» (надалі — ОРВ), «аналіз впливу регуляторного акта», «аналіз регуляторного впливу (АРВ)». Конкретне формулювання цього словосполучення або ж схожих із ним термінів часто залежить від особливостей та традицій тієї чи іншої нормативної школи та змінюється в часі в залежності від рівня розвитку оцінки впливу (надалі — ОВ).

В будь-якому випадку, в сучасному розумінні ОРВ можна розглядати як:

1. Документ (або низку документів упродовж життя нормативно-правового акта), який слугує аналітичною основою прийняття рішення політиками щодо конкретного нового або ж уже існуючого нормативно-правового акта.
2. Набір інструментів, що допомагає у визначенні та вимірюванні якісних і особливо кількісних факторів, які характеризують вплив, зокрема вигод та витрат, соціального дисконтування тощо.
3. Методики, які описують механізми проведення попередньої та наступної оцінки.
4. Організаційну систему підготовки нормативно-правового акта, яка спирається на існуючу нормативну базу та визначає масштаби охоплення.
5. Частина інституту «розумного регулювання» (smart regulation) як одну з головних поєднуючих частин реформування.

І хоча ОРВ існує як комплексна система, але в залежності від можливостей суспільства та пануючих поглядів, які змінюються в часі, наголос в імplementації та розвитку ОРВ на практиці робиться на тому чи іншому вищезазначеному аспекті розуміння ОРВ.

ОРВ пройшла тривалий еволюційний шлях розвитку: від ідей дерегуляції — «зменшення регулювання», коли вона давала можливість оцінити вплив нормативно-правового акта на підприємницьку діяльність та була націлена на зниження адміністративного навантаження насамперед на суб'єктів малого підприємництва, **до адаптації її методик,** зокрема аналізу вигод та витрат (cost-benefit analysis), **для використання в соціально-му секторі,** починаючи з впливу на скорочення бідності. Трансформація ідеї «кращого/якісного регулювання» в концепцію «розумного регулювання», яка передбачає новий погляд на державне управління, має передумовою посилення ролі комплексної оцінки ефективності нормативно-правового акта в усіх аспектах — економічному, екологічному, соціальному — з наголосом на зацікавлені групи, які насамперед є адресатами регулювання. Пошук консенсусу, збалансованості інтересів стає визначальним моментом еволюційного розвитку ОВ.

В документах Європейської Комісії¹ ОРВ визнається одним із ключових елементів формування законодавства та регулювання в цілому, у т.ч. в рамках стратегії розвитку Європи до 2020 року².

Процедура ОРВ в європейських країнах далеко не завжди носить обов'язковий та загальний характер. Національні системи ОРВ різняться за сферами охоплення, повнотою методів, що використовуються та ін. Аналіз, проведений Організацією економічного співробітництва та розвитку (далі — ОЕСР³), дозволяє виділити такі групи держав⁴:

- держави, де ОРВ проводиться при розробці будь-якого регуляторного акту;
- держави, де ОРВ здійснюється лише у випадку прийняття нормативного акта, який вимагає видатків з бюджету;
- держави, де процедура ОРВ доцільна лише у деяких випадках.

Щодо часових меж, то ОРВ виникла на хвилі неоліберальних адміністративних реформ в розвинених країнах у 80-90-х рр. двадцятого століття, **хоча передумови для появи ОРВ з'явилися раніше, в 60-х рр. минулого століття, разом зі спробами прогнозування наслідків реформ та державних програм,** що також дозволяє говорити про ОРВ як різновид оцінки програм та політик. У кінці 90-х рр. попередня ОВ була запроваджена в деяких країнах Організації економічного співробітництва та розвитку.

У 1995 р. ОЕСР в своїх рекомендаціях⁵ сформулювала стандарти в цій царині, які були ухвалені країнами-членами організації. І вже в 2000 р. до цього процесу долучилися деякі країни Центральної та Східної Європи, розробивши свою власну нормативну базу і систему ОРВ. Держави-члени ОЕСР продовжують вкладати кошти в організацію та проведення ОРВ, і віддача від цих інвестицій стає дедалі вищою.

Останнім часом Європейська Комісія стала відігравати провідну роль в імplementації ОВ, все наполегливіше вимагаючи від своїх членів запровадження повномасштабної системи ОВ. Згідно з рішенням⁶ Комісії від 2005 р., принципи оцінки впливу мають регулярно оновлюватись Генеральним Секретаріатом на підставі консультацій із службами Комісії та у світлі досвіду й потреб Комісії.

У 2009 р. Європейська Комісія розробила масштабний документ⁷, присвячений ОРВ, який вже враховує вимоги після-кризового розвитку та дає наступне визначення: «Оцінка впливу — це комплекс логічних послідовних кроків під час підготовки пропозицій з питань політики. Це процес, що готує дані для політиків щодо переваг та недоліків можливих опцій шляхом оцінки їх потенційних впливів. Результати цього процесу надаються у вигляді підсумків, які презентуються у звіті з ОВ».

Відповідно до цього документу, **ОВ є основним інструментом для забезпечення розробки законодавства ЄС**

¹ «Smart Regulation in the European Union» (COM(2010) 543 final (Brussels, 8.10.2010))

² «Europe 2020 - A strategy for smart, sustainable and inclusive growth» COM(2010) 2020.

³ Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)

⁴ Regulatory Impact Analysis (RIA) Inventory. Note by the Secretariat. Paris, 2004

⁵ Recommendation of the Council of the OECD on Improving the Quality of Government Regulation

⁶ (SEC (2005) 790)

⁷ «Impact Assessment Guidelines (SEC(2009) 92)»

на підставі прозорих, вичерпних та збалансованих даних, хоча особливий наголос робиться на тому, що **ОВ є лише допоміжним механізмом у процесі прийняття рішень, а не підмінює його**. Відповідальність за її якість покладається на відповідну провідну службу.

Основними завданнями ОРВ є:

- допомога установам у розробці кращої політики та законодавства;
- сприяння ухваленню рішень на основі отриманої інформації впродовж усього законотворчого процесу;
- координація зусиль на самих ранніх стадіях розробки нормативно-правового акту;
- забезпечення внеску з боку широкого кола всіх зацікавлених сторін відповідно до політики прозорості та відкритості по відношенню до інших установ і громадянського суспільства;
- забезпечення прозорості щодо переваг та вартості різних політичних альтернатив з метою зробити втручання якомога простішим та ефективнішим;
- забезпечення дієвості принципів субсидіарності та пропорційності.

Саме такий підхід забезпечить гнучкість і «децентралізацію» ОРВ, та саме на цьому має бути зосереджено увагу при запровадженні або ж підвищенні ефективності ОРВ. При цьому чи не найчастіше повторюваною — і в розвинених країнах, і в тих, що розвиваються — проблемою є інтеграція ОРВ в політичний процес країни. **Політичний чинник стає з різних причин чи не найголовнішим фактором, що стримує запровадження такої системи ОРВ, яка б постійно розвивалася по всіх напрямках** — саме така система і дратує, і заважає політикам. А необхідність публічних консультацій з адресатами регулювання вимагає від чиновників та громадськості пошуку дієвих способів залучення бізнес-середовища та інших потенційно зацікавлених

груп до активної співпраці навіть в умовах домінуючих в суспільстві пасивних настроїв, а не тільки в створенні «майданчиків» для збору відгуків та обговорення. Інакше, навіть при бездоганному законодавстві щодо ОРВ, сформованому на найкращому досвіді, ініціатива розвитку ОРВ перетвориться на формальну паперову роботу «в стіл», яка дійсно заважатиме розробці нормативно-правових актів.

В Україні ОРВ передбачена Законом «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 2003 року. В умовах адміністративної реформи цей інститут також перебуває в перехідному становищі. 21 грудня 2011 року Президент України підписав Указ щодо створення Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва (№ 1168/2011), яка повинна перебрати на себе повноваження Держкомпідприємництва, у т.ч. щодо проведення оцінки регуляторного впливу. З 14 січня 2011 року Держкомпідприємство знаходиться у стадії ліквідації. Його функції покладено на відповідний департамент Мінекономіки. Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємства віднесена до центральних органів виконавчої влади. Це дає можливість посилити статус ОРВ як механізму регуляторної політики.

Україна маючи майже десятирічний досвід використання ОРВ не змогла уникнути проблем. Центр комерційного права у межах виконання програми «Розвиток комерційного права в Україні: фаза 2» планує провести спеціальне дослідження стану ОРВ в Україні та можливостей її удосконалення й подолання труднощів формального ставлення до ОРВ. Результати дослідження будуть використані під час підготовки Центром пілотних проектів ОРВ стосовно законопроектів, розроблених ЦКП, зокрема щодо проекту закону про банкрутство фізичних осіб. •

Н О В И Н И   З А К О Н О Т В О Р Ч О С Т І

ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ — ЩО ПОТРІБНО РИНКУ?

Юрій Вощина, начальник відділу розвитку законодавства Центру комерційного права

За даними Держкомстату, станом на березень 2011 року в Україні існувало 447 979 юридичних осіб у формі товариства з обмеженою відповідальністю. Для порівняння, акціонерних товариств в Україні близько 30 000; більше половини з них, за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, практично не здійснюють свою діяльність у якості акціонерного товариства (не реєструють емісію акцій, не подають звітність, тощо). Навіть якщо припустити, що половина зареєстрованих товариств з обмеженою відповідальністю також існують тільки номінально, мова йтиме про більш як 220000 підприємств. Таким чином, товариство з обме-

женою відповідальністю є найбільш поширеною організаційно-правовою формою ведення бізнесу в Україні.

На сьогоднішній день діяльність товариств з обмеженою відповідальністю регулюється нормами Цивільного та Господарського кодексів України, а також Законом України «Про господарські товариства», прийнятим ще у 1991 році. Неузгодженість обох Кодексів вже давно є об'єктом справедливої критики; ще більш заплутаним та неоднозначним є регулювання ТОВ у контексті трьох зазначених нормативно-правових актів. Все це сформувало неоднозначне, а часом негативне ставлення до врегулювання діяльності товариств з обмеженою відпо-

відальністю як з боку правників, так і з боку бізнес-спільноти, особливо з огляду на існування сучасного спеціального Закону «Про акціонерні товариства». Необхідно звернути увагу, що за час шостої сесії Верховної Ради (період з листопада 2007 року по сьогодні) до Парламенту надійшло близько тридцяти законопроектів, автори яких — а це і уряд, і парламентарі — вдавались до спроб якимось чином модернізувати законодавство про господарські товариства і, зокрема, про товариства з обмеженою відповідальністю.

Серед недоліків чинного законодавства необхідно, зокрема, відзначити наступні:

- права учасників товариств або не закріплені належним чином, або позбавлені механізмів реалізації та захисту. Так учасникам товариства не гарантується доступ до фінансових документів товариства, що позбавляє їх можливості вчасно виявити порушення своїх прав та зібрати необхідні докази для отримання судового захисту. Встановлений чинними законами річний строк на виплату вартості частки учасника, який подав заяву про вихід, та відсутність у нього права на доступ до фінансових документів товариства та механізмів протидії виведенню активів з товариства призводить до вилучення вартості його частки задовго до настання строку виплати;
- невизначеність правового механізму виключення учасника з товариства призводить до зловживання цим правом з боку інших учасників, створення атмосфери недовіри та інтриги між учасниками;
- неможливість створення в товаристві з обмеженою відповідальністю такого органу, як наглядова рада, суттєво знижує привабливість цієї організаційної форми для іноземних інвесторів, які змушені або нести значні витрати на участь своїх представників у частих загальних зборах, або ризикують втратити контроль над діяльністю товариств. Схожі проблеми є характерними і для великих груп компаній, менеджмент яких об'єктивно не в змозі постійно приділяти достатню увагу контролю за діяльністю менеджерів залежного товариства;
- відсутність належного механізму контролю за діяльністю виконавчого органу та притягнення до відповідальності його членів призводить, з одного боку, до надмірного втручання учасників в управлінські процеси, а, з іншого боку, збільшення випадків, коли зухвалі зловживання менеджерів залишаються безкарними;
- відсутність механізму вчинення правочинів із заінтересованістю призводить до вилучення прибутків товариств та інвестованих учасниками коштів недобросовісними менеджерами або контролюючими учасниками, формування атмосфери взаємної недовіри між учасниками та виведення активів при перших ознаках фінансових проблем та позбавлення кредиторів будь-яких шансів отримати навіть часткове задоволення своїх вимог.

Ці та інші вади у регулюванні товариств з обмеженою відповідальністю стримують розвиток бізнесу, призводять до руйнування життєздатних підприємств у випадках відносно незначних конфліктів між учасниками, перехоплення контролю та незаконного вилучення активів, пригнічують розвиток підприємництва та інвестиційні процеси.

У цей же час в експертному середовищі проводилось обговорення та активна робота над законодавчими ініціативами у сфері реформування діяльності ТОВ. ЦКП був і залишається активним учасником робочої групи, яка відпрацьовувала зазначені законодавчі ініціативи. За наслідками роботи групи, Центр комерційного права було уповноважено на підготовку нового єдиного документу – тексту проекту Закону «Про товариства з обмеженою відповідальністю», що максимально врахує всі напрацювання робочої групи з удосконалення законодавства про ТОВ.

Станом на сьогодні Центром вже підготовлено робочу версію проекту Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Яка ж мета нового Закону, яку проблематику повинно врегулювати його прийняття?

Як зазначено у розробленій пояснювальній записці, метою законопроекту є вдосконалення регулювання відносин, які пов'язані із створенням, діяльністю та припиненням товариств з обмеженою відповідальністю, усунення значних вад, які існують у чинному законодавстві, та приведення його у відповідність із нормами та концептуальними підходами, характерними для законодавчих актів Європейського Союзу та країн-членів ЄС. Прийняття окремого комплексного закону про товариства з обмеженою відповідальністю та споріднені з ними товариства з додатковою відповідальністю стане логічним продовженням шляху розвитку українського законодавства, закладеного прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства», надасть можливість врегулювати відповідні відносини із належним ступенем деталізації, забезпечити необхідну гнучкість регулювання, усунути існуючі в діючих актах дублювання та розбіжності, та дозволить значно покращити інвестиційний клімат та умови здійснення підприємницької діяльності.

Правова конструкція товариства з обмеженою відповідальністю повинна бути достатньо гнучкою, щоб бути пристосованою до потреб широкого спектру підприємств, які суттєво відрізняються одне від одного такими параметрами, як кількість учасників, обсяг активів, вид діяльності, кількість працюючих тощо. В той же час в основу закону закладені доступні та надійні механізми захисту прав та інтересів учасників, швидкого та справедливого вирішення внутрішніх конфліктів, які можуть загрожувати життєздатності бізнесу.

Вдосконалення правового режиму діяльності товариств з обмеженою відповідальністю та прийняття Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», який відповідає кращим міжнародним стандартам регулювання корпорацій, дозволить: значно покращити умови діяльності у першу чергу малого та середнього бізнесу та створити привабливу альтернативу для багатьох підприємств, що сьогодні існують у надмірно обтяжливій для них організаційно-правовій формі акціонерного товариства або ж приватного підприємства, підприємства з іноземними інвестиціями та іноземного підприємства, що позбавлені аналогів у світовій практиці. •

Правничий клуб Центру комерційного права продовжив обговорення актуальних правових проблем

Анна Луканіна, помічник директора з юридичних питань

Останнім часом відбулось два засідання Правничого клубу Центру комерційного права. Його постійні члени та запрошені гості обговорили дві надзвичайно цікаві з теоретичної та практичної точок зору теми: «Укладення договорів на аукціонах» та «Свобода договору». Пропонуємо вашій увазі короткий огляд дискусії, що відбулась. Більше інформації та електронні версії документів, що обговорювались, ви знайдете на нашому сайті www.commerciallaw.com.ua.

Укладення договорів на аукціонах: можливість їх укладення в усній формі та відмови від нотаріального посвідчення, питання недійсності таких договорів та способи захисту прав учасників аукціонів

Відкрив дискусію постійний член клубу **Анатолій Мірошніченко**, д.ю.н., зав. кафедри земельного та аграрного права, заст. декана юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Пан Анатолій брав активну участь в роботі над проектом Закону «Про аукціони», розробленого Центром в 2009 році.

Проект закону виходить із того, що **договір на аукціоні укладається в усній формі в момент оголошення переможця**. Це дозволяє уникнути багатоступеневості, яка існує зараз при укладенні договорів на аукціонах, істотно спростивши механізм укладення договору і зменшивши ймовірність виникнення спорів. Адже на сьогодні в деяких випадках законодавство помилково вимагає після аукціону укласти ще один договір – письмовий (іноді навіть нотаріально посвідчений), який є тотожним за змістом вже укладеному усному договору.

Слід звернути увагу, що проект насправді не передбачає нічого кардинально нового по відношенню до існую-

чого правового регулювання (у т.ч. щодо об'єктів нерухомого майна). Наприклад, у Законі України «Про іпотеку» сьогодні передбачений механізм, який є тотожним описаному у проекті: за результатами аукціону складається протокол, покупець оплачує придбане майно, державний виконавець складає акт про реалізацію предмету іпотеки, що є підставою для видачі нотаріусом покупцеві свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів. Єдина більш-менш помітна відмінність полягає у тому, що, за проектом, акт складає не державний виконавець, а організатор аукціону; втім, ця відмінність насправді несуттєва, оскільки і державний виконавець, і організатор аукціону діють від імені продавця.

Побоювання, що можливість продажу нерухомості на аукціоні без нотаріального посвідчення договору може призвести до порушень прав власників та користувачів нерухомого майна, є насправді безпідставними, адже участь нотаріуса не прибирається з цих відносин, а лише переноситься з моменту укладення договору на момент його виконання продавцем, тобто на момент передання права власності. Після оплати вартості нерухомості нотаріус видає свідоцтво про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів), під час вчинення такої нотаріальної дії нотаріус і має пересвідчитись у законності правочину.

Внаслідок жвавої дискусії, члени клубу більшою мірою пристали на висловлену позицію та погодились із тим, що договір на аукціоні укладається в момент оголошення переможця.

Інше важливе питання, що обговорювалось під час зустрічі, стосувалося **проблем недійсності договорів, укладених на аукціоні**. Учасники обговорення дійшли згоди, що право оскаржувати результати аукціону має належати лише продавцеві. Що ж до тих осіб, які з різних причин не змогли взяти участь в аукціоні, то вони не повинні мати такого права, адже навіть визнання результатів аукціону недійсними не призведе до відновлення порушеного права. Законопроектом пропонується поло-

ження, згідно з яким учасник, який не був допущений до участі в аукціоні або не зміг взяти в ньому участь (через порушення, допущені організатором аукціону), має право на відшкодування у розмірі подвійного гарантійного внеску. Члени правничого клубу підтримали цю позицію.

Свобода договору чи «свобода від договору»

Обговорюючи напрями удосконалення законодавства щодо свободи договору, члени клубу звернулись, зокрема, до проекту Закону «Про внесення змін до Цивільного кодексу України та деяких законодавчих актів (щодо захисту слабкої сторони договору, балансу інтересів та приведення у відповідність до Конституції України)», який представив головний експерт із правознавства Центру Юрій Попов.

Надзвичайно жваву дискусію викликали практично всі винесені на обговорення проблеми, зокрема:

- **Можливість односторонньої зміни умов договору.** Центральною проблемою є порушення у ЦК принципу свободи договору і перетворення його на «свободу від договору», що є наслідком можливості встановити договором право однієї сторони в односторонньому порядку змінювати його умови. Це сталося через нехтування іншим принципом — «договори повинні виконуватись». Свобода договору в частині встановлення умов договору нічого не варта, якщо такі умови можуть довільно змінюватись однією зі сторін. Звичайно, «свобода від договору» надає сильній стороні можливість встановлювати договором такі переваги на свою користь щодо довільної зміни умов, що створює повну залежність слабкої сторони. Тому, на думку доповідача, випадки, коли одностороння зміна умов допускається, мають встановлюватись тільки законом і тільки через визначення того, як саме у

тому чи іншому випадку одна зі сторін може змінити умови договору.

- **Право сторін відступати від положень актів цивільного законодавства і врегульовувати свої відносини на власний розсуд (договором).** Це положення закріплене ч.3 ст.6 ЦКУ та, згідно із другим абзацом, не може застосовуватись тоді, коли в актах законодавства прямо вказано про це або якщо обов'язковість актів впливає з їх змісту або із суті правовідносин. Це положення викликало численні критичні зауваження та труднощі у правозастосуванні, бо може скластись враження, ніби імперативність норми має тепер обов'язково позначатись словами «відступати від цієї норми не можна». На думку частини аудиторії, ця норма насправді не містить регулювання та має бути вилучена із Кодексу. Інша частина аудиторії не підтримала такої позиції.
- **Відкритий перелік способів захисту.** ЦК та інші законодавчі акти України демонструють приклади можливості довільного встановлення самими сторонами наслідків порушення зобов'язання. Це потенційно дозволяє сильній стороні вигадувати такі наслідки порушення зобов'язання, які є далекими від уявлення про справедливість. Тож на думку частини членів клубу, слід встановити, що за загальним правилом наслідки неправомірної поведінки повинні встановлюватись законом, а розсуд сторін щодо таких наслідків може допускатись лише як виняток у випадках і в межах, встановлених дозвільними нормами. Опоненти цього підходу захищають чинну редакцію положень законодавства щодо свободи встановлення сторонами наслідків порушення зобов'язання; а в разі встановлення сторонами явно несправедливих умов, їх корегування має здійснюватись судом, який, застосовуючи принципи цивільного законодавства, може, на думку опонентів, своїм рішенням відновити справедливість. •

ВІСНИК

Центру комерційного права

Редакційна рада:

Валентина Данішевська, Ірина Іноземцева,
Юрій Вощина, Юрій Попов, Анна Луканіна

Адреса:

вул. Круглоуніверситетська, 13, м. Київ, 01024,
тел.: (044) 490-65-75, факс: (044) 490-65-74
E-mail: clc@clc.com.ua, web-site: www.commerciallaw.com.ua

Вже майже п'ятдесят років американський народ надає економічну та гуманітарну допомогу різним країнам світу через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). В Україні підтримка з боку USAID зосереджена на трьох напрямках: охорона здоров'я та соціальні перетворення, економічне зростання, а також демократія та належне врядування. Починаючи з 1992 року, USAID надав Україні технічної та гуманітарної допомоги на суму 1,7 млрд. доларів. За додатковою інформацією про програми USAID в Україні можна звертатися до відділу зв'язків з громадськістю USAID за телефоном: +38 (044) 492-7101 або завітати до веб-сайту: <http://ukraine.usaid.gov>

The American people, through the U.S. Agency for International Development (USAID), have provided assistance worldwide for nearly 50 years. In Ukraine, USAID's assistance focuses on three areas: Health and Social Transition, Economic Growth and Democracy and Governance. Since 1992, USAID has provided \$1.7 billion in technical and humanitarian assistance to Ukraine. For additional information about USAID programs in Ukraine, please call USAID's Development Outreach and Communications Office at: +38 (044) 492-7101 or visit: <http://ukraine.usaid.gov>

Table of contents №37 '2012

On the Road to the State of the Rule of Law

Commercial Law Center

Initiatives in Light

of the World Bank

"Doing Business" Report

Serhiy Yurhelevych,

CLC Legal Consultant 2

Regulatory Impact

Assessment – Modern Tool

for Drafting

Legislative Acts

Yuriy Yurchenko,

CLC Adviser 6

News of Legislative Drafting

Limited Liability

**Companies: what are
the market needs?**

Yuriy Voshchynar, CLC Legislation

Development Director 8

Our Legal Club

CLC Legal Club

Continues to Discuss

Topical Legal Issues

Anna Lukanina,

Legal Assistant to Director 10

**Видання здійснено за підтримки американського народу через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).
За зміст цього Вісника відповідальність несе виключно Центр комерційного права;
видання не обов'язково відображає погляди USAID або Уряду США.**